

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7
KISALTMALAR.....	9

GİRİŞ

TÜRK EDEBİYATINDA MÜNÂZARA.....	11
---------------------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

NAĞZÎ VE MÜNÂZARA-İ KAHVE VÜ BÂDE'Sİ

1. NAĞZÎ.....	17
2. MÜNÂZARA-İ KAHVE VÜ BÂDE.....	22
2.1. Münâzara-i Kahve vü Bâde Hakkında Genel Bilgiler.....	22
2.2. Münâzara-i Kahve vü Bâde'nin Tertibi.....	24
2.3. Münâzara-i Kahve vü Bâde'nin Dış Yapısı.....	40
2.3.1. Vezin.....	40
2.3.2. Kafiye.....	42
2.3.3. Dil ve Üslûp.....	45
2.3.3.1. Atasözleri.....	49
2.3.3.2. Deyimler.....	51
2.4. Münâzara-i Kahve vü Bâde'nin İç Yapısı.....	54
2.4.1. Vak'a/Hikâyenin Özeti.....	54
2.4.2. Şahıs Kadrosu.....	65
2.4.3. Zaman.....	65
2.4.4. Mekân.....	67
KAYNAKLAR.....	69

İKİNCİ BÖLÜM

MÜNÂZARA-İ KAHVE VÜ BÂDE (METİN)

TRANSKRİPSİYON TABLOSU	73
METNİN OLUŐTURULMASINDA İZLENEN YOL	74
DİZİN	375
TIPKIBASIM	575

ÖN SÖZ

Kültür tarihimizde önemli bir yere sahip olan ve bir fincanı kırk yıllık hatıra bedel olan kahvenin Osmanlı topraklarına ne zaman geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Ancak araştırmacılar, keyif verici bu madde- nin XVI. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı topraklarına geldiği konusunda hemfikirdirler. Anavatanı Habeşistan olan ve Yemen’den çıkıp Arabistan ve Mısır üzerinden Osmanlı topraklarına gelen sadece kahve adında bir içecek değil, aynı zamanda bir kültürdür: Kahve ve kahvehane kültürü. Kahve ve kahvehane Osmanlı devletinin sosyal hayatına çok hızlı bir giriş yapar. İlki 1554 yılında Halepli Hakem ile Şamlı Sems tarafından Tahtakale’de açıldığı düşünülen kahvehanelerin sayısı kısa sürede hızla artarak İstanbul’un önemli sosyal merkezleri hâline gelir. Bu mekânlarda toplanan insanlar bir taraftan kahvelerini yudumlar- ken bir taraftan da edebî, fikrî, siyasi sohbetler ederler. Kısa sürede günlük hayatın bir parçası olan kahve, şairlerin de ilgi duydukları bir konu ol- maya başlar ve kahve ile ilgili manzumeler yazılır. Hatta kahveyi konu alan müstakil eserler kaleme alınır. Bu eserlerin en kapsamlılarından biri şair Nağzî tarafından mesnevi nazım şekli ile yazılıp IV. Murat’a sunulmuş olan Mûnâzara-i Kahve vü Bâde’dir.

XVI. yüzyılda İstanbul’a geldikten sonra birtakım sosyal olaylara sebep olan kahvenin şarap karşısındaki durumunu ve bunların birbirleriyle çe- şitli açılardan mukayesesini ele alan Mûnâzara-i Kahve vü Bâde, tercüme olmamasının yanında kahve maddesi ile kahvehane müessesesinin gün- lük hayata girişi ile birlikte devrin değişik kültür seviyelerinden insanla- rın bunlara olan tepkisini ve o dönem aydınlarının bu konuya dikkatlerini çekmesi gibi hususiyetleri belirtmesi bakımından oldukça önemlidir.

Fırat Üniversitesinde yapılan bir bitirme ödevi ve Namık Açıköz’ün Kahvenâme isimli eserinde bahsettiği tanıtım mahiyetindeki yazı dı- şında bugüne dek eser üzerinde ciddi bir çalışma yapılmamıştır. Bu ne- denle konusu itibarıyla orijinal olan Mûnâzara-i Kahve vü Bâde’nin bilimsel bir metotla çalışılmasına karar verilmiştir.

Çalışmada öncelikle eserin sağlam bir metnin ortaya konulması he- deflenmiştir. Eserin tek nüsha olması tenkitli bir metnin oluşturulması-

na imkân vermemiştir. Ancak metin oluşturulurken eserin sayfa kenarlarına yazılan mısra, beyit veya notlar ikinci bir nüsha gibi düşünülerek hareket edilmiş; sayfa kenarındaki metinler ile cetvel içindeki metin arasında metin tenkidi yoluna gidilmiş, tercih edilen metne alınmış diğeri dipnotta gösterilmiştir.

Giriş, iki bölüm ve dizinden oluşan çalışmanın giriş kısmında, Türk edebiyatında münazara hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Nağzi'nin hayatından bahsedilip Münâzara-i Kahve vü Bâde mesnevisi hakkında kısaca bilgi verildikten sonra eser iç ve dış yapı unsurları açısından değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünü metin oluşturmaktadır. Metinde okunuşu şüpheli veya beytin bağlamı dâhilinde anlamlandırılmayan kelimelerin yanına (?) işareti konulmuş, okunamayan yerler (...) ile gösterilmiş, tarafımızca metne eklenen ifadeler [] işareti içinde gösterilmiştir. Çalışmanın sonuna araştırmacılara kolaylık sağlayacağı düşüncesiyle bir dizin eklenmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında katkısı bulunan Arş. Gör. Bahar Doğan'a, Okt. Emine Soyyigit'e, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Doğan'a, Doç. Dr. Mehmet Erol'a ve Doç. Dr. Bahir Selçuk'a şükranlarımı sunar; çalışmam süresince zamanlarından çaldığım eşim Fatma Şener ile çocuklarım Ayşe Betül, Zeynep Beyza ve Mehmet Akif'e, göstermiş oldukları sabırdan dolayı, teşekkür ederim.

Dr. Hasan Şener
Elazığ 2014